

REŽISER MILAN SKRBINŠEK:

1.) O tem, da je gledališče eno najvažnejših sredstev za kulturni dvig naroda, smo si na jasnem. Duhovne vrednote naroda se namreč kažejo v umetniško oblikovani *besedi*, v tej glavni in najplemenitejši igralski snovi. Na odru živi beseda poduhovljeno življenje. Ako jo bomo negovali, ne bomo obstali zgolj v stadiju animalnega životarjenja, ampak se bomo uvrstili med kulturno najnaprednejše narode. Gledališče ni kapitalistično podjetje, temveč kulturni zavod, ki naj bo duhovno aktiven, čeprav za ceno finančne pasivnosti. Država, deželne in mestne blagajne morajo imeti zanj vedno odprte roke, a občinstvo naj ne išče v njem le zabave in kratkočasje, temveč notranje poglobitve.

2.) Vzrokov za materialno krizo, ki danes katastrofalno izpodkopuje temelje našega gledališča, ne smemo iskati le v gospodarskih neprilikah zadnjih let, temveč si moramo izprašati vest, ali ni morda mnogo vzrokov tudi v premajhni skrbi gledališča za *umetniški dvig* predstav. To seveda ni odvisno le od posameznega igralca, ampak od gledališča kot celote, od vseh, ki se v njem tvorno udeležujejo. Treba je tedaj v vodstvu mož idealistov, ljudi s tenkim umetniškim čutom, *fanatičnih delavcev*, ki žrtvujejo gledališču ves svoj čas, vse svoje zmožnosti in vse svoje znanje. Gledališče morajo tedaj voditi ljudje, ki vidijo v igralcu le njegove *zmožnosti* in ga skušajo postaviti tja, kjer bo razvil vse svoje *tvorne* moči, ne pa taki, ki posameznika osebno svojevoljno vrednotijo ali celo zapostavljajo. Tudi igralski skupini sami je treba ljudi, ki se zavedajo svojih dolžnosti in zmožnosti ter skušajo razviti na odru kot ustvarjalci vse svoje tvorne sile.

3.) Reševati gledališče s pomočjo iger, ki naj polnijo le blagajno, je pregrešno in zmotno nehanje. Ukloniti se manjvrednim instinktom publike, pomeni, uničiti duhovne temelje gledališča, ponižati ga do tiste nižine, kjer preneha biti kulturni zavod. Ako skušamo povečati obisk, moramo vendar slediti plemenitim potrebam gledališke umetnosti, skrbeti za resnične pesniške vrednote, nuditi najboljše. Prav v teh letih vedno hujše gospodarske in moralne krize bi morale gledališče uprizarjati dela, ki naj poglobijo in utešijo poslušalca, ki bi mu dajala prave duhovne vrednote. Ako bomo skušali polniti blagajno z umetniškimi deli, se nikakor ne bomo oddaljili od visoke naloge, ki jo gledališče ima, in z vso ognjevitostjo upravičenostjo bomo zahtevali, da nam pomagajo pri reševanju gledališke krize z *izrednimi dotacijami država, dežela in mesto*.

*

UREDNIK KULTURNEGA ODDELKA PRI „JUTRU“ BOŽIDAR BORKO:

1.) Pomen slovenskega Narodnega gledališča za naš narod in našo kulturo je eno tistih redkih vprašanj med nami, ki so danes že izven diskusije, kajne? Kako bi mogel verovati v našo kulturo in nje pravo mesto med vrednotami tega sveta, ako ne bi hkrati priznal globokega in edinstvenega pomena narodnega gledališča.

Drugo so naloge. O tem bi lahko rekel: Povej mi, kaj razumeš pod kulturo in umetnostjo, pa ti povem, kakšno gledališče hočeš. Teater živi v času in prostoru, kakor mi vsi, in njegove naloge izhajajo iz tega prvinskega dejstva.

Naše gledališče bodi zakoreninjeno v svojstvenosti našega okolja in naše duševnosti, a njegova rast v čas poznaj samo po umetnosti dane meje. Bodi narodno, a ne ljudsko, umetniško, a ne ekskluzivno, predvsem pa bodi živa sila, ki jo bomo v naši kulturi vsi občutili in vsi odgovarjali za nje usodo. Naše Narodno gledališče mora biti več kakor je na primer Burgtheater Nemcem. Ljubljansko gledališče je po svoji kulturno-funkcionalni vrednosti za naš narod edinstveno in ima zaradi tega čisto posebno vlogo. Kako jo je treba zrežirati in igrati, o tem naj bi česče razmišljali tisti, ki osrednje slovensko gledališče odgovorno vodijo.

2.) Vzroki krize so skoraj istovetni z vzroki počasnejše, manj opazne in vendar nenehno vrtajoče splošne kulturne krize, ki se kaže v notranji vsebinski slabokrvnosti našega kulturnega življenja (nasprotni dokaz, da konsumiramo skladovnice knjig, priča samo o vnani kulturnosti) in v nezainteresiranosti do duhovno-kulturnih vrednot, ki jo kaže pretežna večina naše inteligence. Samo iz tega nezainteresiranega, naravni borbi za določene ideale odmaknjenega odnosa nasproti kulturi, iz bega mnogih ljudi v malomeščansko topost in filistrstvo poteka pojav, da se za izboljšanje materialnega položaja gledališča boré predvsem gledališki ljudje ter krog kulturnih in javnih delavcev, ne pa množice kulturno zainteresiranih Slovencev. Slab materialni položaj, gospodarska kriza, dà, vse to in še kaj, vendar pa mesto, ki konsumira za več ko 36,000.000 Din vina, ne sme tožiti zgolj o gmotni bedi. Hujše je duhovno-pomanjkanje, ki ga mnogi ljudje niti ne čutijo kot breme in krizo, marveč vidijo v njem vsččno priliko za dezertacijo od kulturnih dolžnosti do naroda. Ozdravite ravnodušnost in pričarajte vnemo, zatrite materializem v dušah in razgibajte topost v mišljenju, pa bo indeks cen in plač pokazal v kulturi druge številke. Zavisnost kulture od gospodarstva je važna reč, zavisnost gospodarstva od kulture in mišljenja še važnejša.

3.) Gledališče bi se dalo rešiti pred katastrofo z denarjem (država, bano-vina, občina, občinstvo), iz neprestane krize pa tako, da izdatno oživimo kulturno zainteresiranost in vzgojimo duhovni glad in duhovno žejo v čim širših slojih. Poglobitev našega kulturnega življenja pa ni mogoča brez organiziranega in smotrnega dela, in tu kulturni delavci hudo greše, ker se neprestalno cepijo v nove skupine in skupinice, ki zavest narodne skupnosti in čut odgovornosti za celoto razkrajajo s strupom sektarske nestrpnosti.

Narodno gledališče, ki noče po svojem vplivu ostati omejeno na občino vernikov, je kakor veliko pristanišče: imeti mora široko in živo zainteresirano zaledje. Tega pa si ne more ustvariti sámo, marveč mu morajo pri tem pomagati vsi kulturotvorni činitelji v narodu.

*

REŽISER CIRIL DEBEVEC:

1.) *Pomen vsakega narodnega gledališča, posebno pa še slovenskega*, je nedvomno v tem, da predstavlja v živem ustvarjanju najvernejšo sliko tistega naroda, kateremu pripada, in tistega časa, v katerem živi. Sliko naroda in po njegovih voditeljih urejenega časa z vsemi vrlinami in slabostmi, z vsemi veličinami in malenkostmi, z vsemi trajnimi dragocenostmi in z vsemi dnevnimi brezpomembnostmi. Gledališče je verno zrcalo narodovih stremeljenj, sposobnosti in zlasti njegove moči. Bister diagnostik bo po temeljitem proučenju

OBZORNIK

Slovenska literatura in inozemstvo. Vsaka narodna kultura stremi po nekaki ekspanziji; brž ko je odkrila v sebi neke splošne vrednote, jih hoče pokazati tudi drugim in preiti s svojo tvornostjo v obtok mednarodne kulture. Majhni narodi v tem obtoku več sprejemajo kakor oddajajo. Primer Skandinavcev, politično krepko izživetih in s srečno zemljepisno lego obdarjenih starejših narodov, prepričevalno kaže, da lahko tudi majhen kulturni krog uravnovesi svojo „izvozno in uvozno bilanco“ in do malega toliko oddaja, kolikor sprejema. V večini primerov, in mednje sodi tudi slovenska kultura, se mora ekspanzija zadovoljiti s skromnejšimi uspehi, in bilanca, ki ugotavlja stike z večjimi in starejšimi kulturami, je vsaj še danes nujno pasivna.

Vsekako pa ni malega pomena, da skušamo pravilno razumeti problem svoje kulturne ekspanzije in jo kar moči pospeševati. Za intenzivno narodno kulturo, za njene tvorne sile je sicer postranskega pomena, ali je mogoč in kolikšen utegne biti „izvoz“ ustvarjenih umotvorov, kakor se noben pesnik pri ustvarjanju ne bavi z vprašanjem, kolikšna bo naklada njegove knjige. Toda v tistem hipu, ko je delo dovršeno, prihajajo v poštev tudi vprašanja ekstenzivne kulture; takrat ni več vseeno, kako se bo nova knjiga uveljavila na domačem kulturnem trgu, in tem večjega pomena je za avtorja in za njegovo literaturo, če lahko upa na „izvoz“, t. j. na priključitev k mednarodnemu obtoku.

V takole „bilanco“ stikov z ostalimi kulturami ne sodijo samo prevodi iz naše književnosti, marveč tudi posrednejši in skromnejši stiki. Tako je nemalega pomena že to, koliko se zunaj sploh piše o naši književnosti, o našem gledališču, o naši likovni umetnosti, saj je to najboljša priprava za tesnejše in neposrednejše stike. V tem pogledu so posebno važna enciklopedična dela v tujih jezikih, pregledi, pri-

ročniki in druge podobne knjige, ki podajajo sumaričen pregled nekaterih kulturnih panog (n. pr. literature, likovne umetnosti i. pod.) ali stanja neke dobe. Nobenemu narodu ni vseeno, ali ga ob takih prilikah upoštevajo ali ne. Za široki svet, ki dobiva v roke taka dela, je to često edina carte d'identité, ki po nji spoznava in priznava manj znano kulturno individualnost in nje vodilne predstavnike.

Ondan sem bil opazil v starem letniku „Ljubljanskega Zvona“ značilno beležko. Leta 1881. se je ljubljanski župan Graselli obrnil na pobudo literarnega in zabavnega kluba do Brockhausu v Lipskem, da bi v novo izdajo svojega konverzacijskega leksikona sprejel življenjepis nekaterih slovenskih pisateljev. Brockhaus mu je obljubil in iz kluba so bili poslali biografske podatke o Trubarju, Vodniku, Prešernu, Janežiču, Bleiweisu in Jurčiču.

Ta primer kaže, kako so že takrat čutili potrebo, da bi bila slovenska književnost zastopana v tujih enciklopedijah. V teku petdesetih let se je marsikaj izpremenilo, dobili smo vse drugačne možnosti, zveze in stike, pa tudi naš položaj v svetu je mnogo ugodnejši in uglednejši. Danes lahko nudimo o sebi mnogo tehtnejše gradivo in zahtevamo upravičenejše kakor kadarkoli prej, da nas uvažujejo. Ugotoviti pa je treba, da teh možnosti ne izkoriščamo dovolj in da smo prezrli marsikje, kjer bi se bili lahko ob nekoliko večji delavnosti in organizatorični sposobnosti dostojno zastopali.

Izmed najnovejših publikacij te vrste bi jih lahko omenili več, ki so slovensko kulturo popolnoma prezrle ali pa jo odpravile z neprimernimi drobtinami. Da smo bili v nemških, pa tudi francoskih in angleških slovstvenih pregledih Slovani zastopani prej nezadostno kakor častno, je dovolj znano: „slavica non leguntur“. A Rusi so že dolgo izjema, Poljake upošte-

vajo čedalje bolj, tudi Čehi so od prevrata lepo napredovali in ne smejo biti nezadovoljni, čeprav bi lahko želeli še to in ono. Kajpak, pri teh narodih skrb za mednarodne stike poleg zasebnih društev tudi organi zunanjega ministrstva. Pri nas, žal, ne moremo ugotoviti, da bi slednji dosegli kakšen posebno viden uspeh, in da ne bo nesporazumljenja, naj takoj poudarim: V tem pogledu se lahko srbska književnost, gledališče, likovna umetnost pritožuje z enako pravico kakor hrvaška in slovenska: je to problem sposobnih ljudi in smotrnega dela, ne pa zadeva kulturnih in političnih predsodkov.

Naj navedem izmed najnovejših samo dva primera: V obsežni knjigi Josepha Gregorja *„Weltgeschichte des Theaters“*, ki je izšla ob koncu lanskega leta v züriški založbi Phaidon, je slovenska gledališka zgodovina popolnoma izpuščena, dokaj obsežno pa je med drugim obdelana srbskohrvaška. Vzroka nisem mogel doznati; poznavajoč naše, v tem pogledu preohlapne razmere, pa ne izključujem možnosti, da se je bil pisec obrnil v Ljubljano po podatke, a jih ni prejel. — V najnovejši, leta 1930. zaključeni izdaji *Meyerjevega konverzacijskega leksikona* najdeš nekoliko vrstic o naših starejših pisateljih, o Cankarju, Župančiču in drugih pa ničesar, dasi se iz hrvaške literature omenjajo taka imena, kakor je n. pr. Fran Hričič.

Napačno je, da nima nihče pri nas v evidenci podobnih enciklopedij in ne skuša ob pravem času posredovati: primer naših rodoljubov iz ljubljanskega „Literarnega in zabavnega kluba“ ni niti po petdesetih letih izgubil vrednosti. Tam, kjer nimamo svojih ljudi ali tujih strokovnjakov, je treba intervencije iz Ljubljane, in včasih ne le opozorila, marveč tudi besedila. Kot uspehe zadnjega časa navajamo slovenico v dopolnilni izdaji *„Ottovega slovnika naučnega“* v Pragi in članke, ki jih piše za najnovejšo italijansko enciklopedijo prevajalec iz našega jezika prof. Urbani.

Te vrstice imajo namen, da znova opozore na neko vprašanje, ki je pri nas vendarle preveč zanemarjeno in zahteva predvsem osredotočitve in v drugi vrsti smotrne organizacije. Ne gre za več nego smemo po pravici zahtevati: ne opiramo svojih zahtev na megalomansko precenjevanje. Toda tu smo, in nočemo, da bi bili še nadalje podcenjevani ali celó prezrti.

V marsikaterem primeru bo treba izvršiti „potrebne korake“ za naše uveljavljanje skupno z Beogradom in Zagrebom, zakaj umljivo je, da se s širokih svetovnih perspektiv naše bitje in žitje čedalje bolj zožuje v pojem Jugoslavije in je kajkrat nujno skupno obravnavanje vsega materiala o nas. V nekaterih dosedanjih primerih se to ni obneslo tako, kakor bi zahteval interes popolne pravičnosti in stroge znanstvene objektivnosti. Mislim pa, da to ni samo vprašanje naših literarnih stikov z Beogradom in Zagrebom, marveč je vprašanje boljše organizacije vsega našega kulturnega sožitja. A to je poglavje zase.

B. B.

SSP (Sojuz sovjetskih pisateljev). Neizprosni sovražniki boljševikov pretiravajo, ko trdijo, da v današnji Rusiji ni nič dobrega, in ko vidijo pri sovjetskih avtorjih zgolj malodušno prilizovanje uradnim zahtevam. Pisatelji so namreč ohranili kljub vsemu še vedno mnogo samostojnosti, kar ustreza slavnemu izročilu ruske književnosti in kar nedvomno tudi jamči za njeno bodočnost. Ruska cenzura je sicer prisilila v molk tega ali onega „sodobnosti nezvočnega“ avtorja in tudi zaplenila „pomotoma objavljene stvari“, toda popolne enomiselnosti ni mogla doseči, kar je povsem razumljivo.

V uvodu k novemu pravilniku SSP beremo: „Zgodovinski sklep CKVKP (b) (t. j. Osrednjega vodstva zvezne komunistične stranke boljševikov) je določil za obliko novega avtorskega društva edinole „Zvezo sovjetskih pisateljev“ (SSP).“ V

smislu tega novo razglašenega pravilnika morajo „odbori vseh pisateljskih organizacij takoj pričeti z vpisovanjem članov v SSP in zaključiti to do 10. junija t. l.“. Izredno naglico predpisanega nabora utemeljuje CKVKP s tem, da „so velike zmage proletariata v boju za socializem odprle izredne razvojne možnosti književnosti, umetnosti, znanosti in splošni kulturi“. Prvo poglavje v pravilniku organizacije SSP določa: „Kot pogoj za razvoj književnosti, njene oblikovne dovršenosti, politične usmerjenosti in življenjske učinkovitosti moramo smatrati tesno, neposredno povezanost literarnega gibanja z dnevnimi nalogami strankine politike, sovjetske vlade in aktivno sodelovanje pisateljev pri socialistični gradbi sveta.“ Ne smemo misliti, da so ta splošna novodila le želja vladnih krogov, ampak so nekako obvezno povelje. Z razprtim tiskom je podčrtana 7. točka II. pogl. v pravilniku SSP, ki se glasi: „SSP ima svoj glavni smoter v oblikovanju visoko umetnostnih umotvorov, prepojenih z odmevi junaške borbe mednarodnega proletariata, z navdušenjem nad zmago socializma, z vzgledi visoke modrosti in neizmerne požrtvovalnosti komunistične stranke. SSP ima nalogo, da ustvari socialistični dobi vredne umetnine.“

Članstvo pri SSP ima, kakor je že navada pod Sovjeti, neki določni honorar, prehranjevalne in stanovanjske ugodnosti itd. Avtorji, ki se ne bi držali pravil, izgubijo vse že omenjene pravice pravih „kvalificiranih“ delavcev. V tem smislu si moramo razlagati tudi tisto odločno postopanje z neposlušneži, o katerem govori 4. točka III. poglavja: „Tajništvo sklepa o izključitvi članov iz SSP... b) ako nasprotuje njih delovanje smotrom socialistične politike in nalogam SSP, c) ako kaže nastop posameznega člana protisovjetsko in javnemu redu neprijeteljsko miselnost.“

Pod sedanjimi razmerami v Rusiji seveda ni mogla nastati nobena agitacija

zoper vstop v zvezo. Zato nudi moskovski junijski tisk sliko razburjenega mravljišča. Pisatelji so nemirno ugibali, kdo bo sprejet in kdo odklonjen. Mali avtorji so odkrito zavidali srečnejše in uglednejše tovariše. Nekdo izmed zavrženih je celo rekel Serafimoviču, pisatelju uradno priporočenih romanov: „Zdaj seveda ne bom mogel ničesar več natisniti. Zdaj sem kakor okužen. Kdo si bo še hotel umazati roke z mojimi spisi!“ Serafimovič je zaman tolažil zavrženega tovariša, da se mu ni zgodila nikaka krivica, da s tem še ni postal izobčenec. A odklonjeni pisatelj je celo pretil, da se bo pritožil osebno pri Stalinu. Bajè hočejo storiti isto tudi mnogi drugi nesrečneži. Odvrnjenci očitajo tajništvu SSP nestrpnost in osebne namene. Morebiti da so ponekod te pritožbe upravičene, a v mnogih primerih je imelo tajništvo nedvomno prav. Pritožbe nekaterih odbitih prosilcev se odlikujejo po slabem slogu in pomanjkljivem pravopisu. Neki pesnik Orlenko iz Harjkova zahteva na primer takoj „pozitiven rezultat“, t. j. sprejem v SSP „kot priznanje za njegove zasluge pri osvojitvi pesniških oblik, ki jih je zaplenil proletarijat buržoaziji po zmagi socializma“.

Uradna „Literaturnaja gazeta“ zatrjuje, da je izzvala reforma v široki javnosti „globoko in vzradoščeno zadovoljstvo“ in da bo novo ustanovljena zveza „močno poživila literarni razvoj“. Razgovori z vodilnimi osebnostmi nove pisateljske zveze so ugotovili, da vzbuja posebno navdušenje tista točka v pravilniku, ki kaznuje člana z izključitvijo, če ni ničesar objavil v teku dveh do treh let. Odbornik Kirpotin je rekel: „To bo šiba za lenuhe.“ Kritik P. Stavski pa je pritrdil: „To bo kmalu navadilo literarne udarnike na boljševiški delovni tempo.“

Zvezni kongres sovjetskih pisateljev, ki se je vršil v prvih tednih meseca junija, je v kratkem času odobril sprejem članov v SSP. Zborovalci so poudarili, da se za-

hteva od članov razen že omenjene vdanosti socialistični domovini tudi aktivno sodelovanje pri njenih nalogah z izvirnim umetniškim ustvarjanjem in samostojnim znanstvenim delom. Dočim je štela nekdanja „Pisateljska zveza“ v Moskvi nad 1500 članov, bo nova dokaj maloštevilnejša. Natančni podatki o novem članstvu še niso objavljeni, a vemo, da so v Moskvi od 700 prosilcev sprejeli le 264. Isto se je zgodilo v Leningradu in drugih središčih. Te stroge zahteve pomenijo, da bo ostalo veliko pisateljev izven Sojuz. Glede na to je izpremenil volilni odbor besedilo pravilnika v toliko, da bo volil poleg zveznih članov še kandidate. Ti bodo lahko postali člani kesneje na podlagi novih del, ki jih bodo predložili.

„Večernaja Krasnaja gazeta“ (Moskva) poroča 11. julija: Leningrad je prvi zaključil s sprejemom članov v SSP. Izmed 532 vloženih prošenj je bilo povoljno rešenih le 140. Prvi je bil sprejet S. Semjonov (udeleženec „Čeljuskinove odprave“), drugi Aleksej Tolstoj. Med ostalimi so bili sprejeti znani humorist M. Zoščenko, še pred vojno znani kritik K. Čukovskij, nato L. Soboljev, Olga Forsch, B. Lavrenjev in drugi. Razen tega je bilo sprejetih še 89 kandidatov, med njimi so: brata Tur, N. Čukovskij, S. Rosenfeld in drugi. SSP ima tri oddelke: pisateljskega, dramatičnega in kritičnega. N. P.

Kriza ruske knjige v emigraciji. Ne smemo misliti, da so postali ruski pisatelji v emigraciji utrjeni in izčrpani zaradi odtrganosti od domovine. Tudi starejši avtorji, za katere bi morala predvsem veljati ta domneva, že več let zama išejo založnike za svoje rokopise. Mlajši, ponekod zelo nadarjeni pisatelji morajo večkrat obmolkniti že po prvem uspešnem nastopu kot žrtve boja za obstanek. Noben emigrantski avtor ne more živeti le od svojih pisateljskih dohodkov. Zgolj nekatera ugledna imena morda nekaj zaslužijo od inozemskih pre-

vedov svojih spisov. Ruski založniki v emigraciji trdijo, da ne morejo prodati od 1000 izvodov nove naklade še tako priljubljenega romana več ko 400 izvodov. To pomeni, da imajo izgubo, kajti manjša naklada bi ceno posameznega izvoda le še podražila. Izjemni uspeh imajo le nekatera izvirna in prevodna dela nižjega literarnega značaja (erotika, zgodovinska „razkrinkanja“ itd.). Najbolj črnogledi opazovalci, kakor je Mih. Osorgin v „*Posl. novostih*“, mislijo, da je usoda ruske knjige v emigraciji zapečaten.

Drugi izvedenci so manj mrki. G. Adamovič pravi v zadnjem zvezku „*Sovremenih zapiskov*“, da povzročajo težavne emigrantske razmere nekako naravno selekcijo. Čitatelji se lahko zanašajo, da je nova knjiga nekaj vredna. Tega ni bilo pred vojno, ko je vsakdo lahko natisnil, kar je hotel. V Parizu se je celó ustanovilo Društvo prijateljev „*Sovremenih zapiskov*“, ki vabi delničarje ali vsaj stalne naročnike, da bi zagotovili obstanek temu, v emigraciji edinemu književnemu in politično-kulturnemu četrtletniku, ki izhaja od leta 1921. (Vsak zvezek obsega okoli 600 strani.)

M. Osorgin toži, da je „dvajset tisoč jako premožnih ruskih Parižanov“, ki ne kupujejo nobenih sovjetskih ali emigrantskih knjig, ker se ne zmenijo za rusko književnost. To je neizbežna posledica ločitve od domovine. Več ruskih imen je zašlo med nove francoske avtorje. V Bratislavi in Beogradu živita mladeniča, ki govorita doma sicer samo ruski, a sta zašla med slovaške oziroma srbske pesnike, ker sta pač zrasla v emigraciji. Javne ruske knjižnice v tujini kažejo vedno manjše povpraševanje po prevodnih delih. Poleg značilnega hrepenenja po ruski knjigi seveda govori ta pojav tudi o čitanju francoskih, nemških, jugoslovanskih in drugih avtorjev v izvirniku, kar je zopet nova posledica večletnega bivanja v drugi domovini. Te knjižnice tudi kažejo, da

čitatelj pazno zasleduje književna poročila v dnevnem tisku. Dela, ki jih kritika priporoča, vzbujajo večje zanimanje in povpraševanje. Ko je Bunin prejel Nobelovo nagrado, je nadkrilil v knjižnicah vse druge ruske in tuje pisatelje. Vsekakor je revščina v večji meri kriva književne krize kakor pa brezbriznost.

Tudi „Zveza ruskih založnikov“ v Parizu si je osvojila to stališče in priredila letos v začetku junija „Teden cenene knjige“. Razprodajala je z velikim popustom drage izdaje, ki že dolga leta leže po skladiščih. Za en frank si dobil že nov roman. Znanstvene izdaje in zbrane spise klasikov si kupil že za 3 do 5 (namesto za 50 do 80) frankov. Razprodaja je imela velik uspeh. Ljudje so oblegali knjižarne in kupili poleg tehničnih knjig tudi leposlovje. Založnik, ki bi poceni ponatisnil Puškina, Gogolja, Turgenjeva itd., bi nedvomno ustregel povpraševanju. Njih zadnje veliko podjetje so bili Buninovi zbrani spisi v desetih zvezkih za 160 fr. Prireditelji „Tedna cenene knjige“ so prejeli toliko naročil od zasebnikov in knjižnic, da so ga morali podaljšati na tri tedne, in sicer do 5. julija. Jeseni bodo „Teden“ najbrž ponovili.

N. P.

Novi nemški literarni generaciji. Nacionalni socializem je v Nemčiji brezobzirno pomedel z vsemi znamenitimi intelektualci, znanstveniki in najvidnejšimi predstavniki sodobne nemške literature, ki se niso strinjali z njegovimi gesli in smerjo. Thomas Mann, Heinrich Mann, Sternheim, Döblin, Bruckner, Remarque, Unruh, Toller in mnogi drugi so zapustili Nemčijo in se naselili v inozemstvu zaradi vedno močnejšega pritiska Hitlerjeve stranke. Njih „protinemška“, premalo „nemško rasna“ in preveč evropsko zvoneča dela pa so bila sežgana in prepovedana. Čeprav so ostali v Nem-

čiji poleg G. Hauptmanna še nekateri drugi pisatelji, ki pa so se morali ukloiniti novim razmeram ali pa obmolkniti, je vendar sedanja nemška literatura izredno borna, klavrna in skoraj brezpomembna. Tega mnenja pa niso nemški nacionalisti sami, kajti iz neznatnih in nepomembnih pisateljev so si ustvarili nove velikane in genije.

V bogato ilustrirani knjigi *Dichtung und Dichter der Zeit* (1934) je A. Söergel nanašal na te genije nove Nemčije: Rudolf Binding, izrazito domoljubno poetičen pesnik, zanosito proslavlja svojstvenosti nemškega duha in rase in toži o krivicah versailleske pogodbe. — V romanu *Volk ohne Raum* zahteva Hans Grimm povrnitev kolonij, ki so bile Nemčiji nasilno odvzete in proslavlja pravega rasnega Nemca. — Romanopisec M. Kolbenhayer, tudi avtor biološko-filozofskih spisov, ognjevito napada versailleski pakt, čes, da ni le zločinsko dejanje, ampak prava absurdnost. — Lirični pesnik Max Mell je napisal pesnitev *Sedmorica pred Tebami*, kjer skuša očistiti Oedipov mit Freudovih teorij, kar je v skladu s sedanjo Nemčijo. — Will Vesper je romanopisec, v svojem romanu *Trdi narod* opisuje pravega germanskega Odiseja, ki se oklene krščanstva in umre na božji poti v Rim. — Med novimi nemškimi apostoli je tudi pisateljica Ina Seidel, ki je znana po romanu iz Napoleonovih vojen *Das Wunschkind*. — Hans Friedrich Blunck je napisal knjigo *Severno prerojenje*, kjer se izraža vsa strast njegovega maščevalnega mišljenja. — Friedrich Giese je napisal dva vojna romana — *Večna poljana* in *Poslednji obraz* — ki sta polna ognjevite, dasi zelo naivne želje po maščevanju, in kjer proslavlja nemškega vojaka in zemljo. Spisi vseh omenjenih novih genijev so seveda v popolnem skladu s sedanjo literarno kritiko.

(40.)